

Czy organizacjom pozarządowym potrzebny jest kodeks? – opinia KIPR

W dzisiejszym społeczeństwie organizacje pozarządowe pełnią kluczową rolę, angażując się w różnorodne działania społeczne, kulturalne czy charytatywne. Jak wynika z analiz rynkowych trzeci sektor w Polsce rozwija się na tyle szybko, że staje się jednym z głównych filarów aktywności społecznej i ekonomicznej. W związku z tym coraz pilniejsze staje się pytanie o konieczność zebrania regulacji prawa organizacji pozarządowych w jednym akcie prawnym – ustawie, której celem i przedmiotem miałyby być ujęcie prawa NGO. Jest to także przedmiot dyskusji w środowisku pozarządowym, omawiany choćby podczas konferencji „Mamy pomysł na Polskę” organizowanej m.in. przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych. Z tego powodu Biuro Analiza Konfederacji Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej postanowiło sporządzić analizę dotyczącą konieczności wprowadzenia ogólnego kodeksu postępowania dla organizacji pozarządowych.

Na wstępie analizy należy wskazać, jakie akty prawne dotyczące działania organizacji pozarządowych w Polsce obowiązują:

Lp.	Akt prawny
1.	<u>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.</u>
2.	<u>Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego</u>
3.	<u>Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie</u>
4.	<u>Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach</u>
5.	<u>Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach</u>
6.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 8 listopada 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego</u>
7.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań</u>
8.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie uproszczonego wzoru oferty i uproszczonego wzoru sprawozdania z realizacji zadania publicznego</u>

9.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów rocznego sprawozdania merytorycznego oraz rocznego uproszczonego sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego</u>
10.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 20 grudnia 2022 r. zmniejszające rozporządzenie wzorów rocznego sprawozdania merytorycznego oraz rocznego uproszczonego sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego</u>
11.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 28 grudnia 2022 r. w sprawie wymiany informacji dotyczących organizacji pożytku publicznego</u>
12.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie gospodarki finansowej Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego</u>
13.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie zamieszczenia informacji przez organizację pożytku publicznego z zakresu 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych</u>
14.	<u>Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie Rady Działalności Pożytku Publicznego</u>
15.	<u>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 października 2018 r. w sprawie prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów przez niektóre organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego</u>
16.	<u>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 listopada 2018 r. w sprawie obowiązku badania sprawozdań finansowych organizacji pożytku publicznego</u>

W tabeli nr 1 wskazano akty prawne obowiązujące w Polsce, które normują materię związaną z organizacjami pozarządowymi. Wynioskować należy, iż obecnie istnieje wiele aktów prawnych regulujących działalność organizacji pozarządowych, co stwarza wyjątkowo złożony krajobraz prawny. Przepisy dotyczące NGO są rozproszone między różnymi ustawami i aktami wykonawczymi, co utrudnia ich jednolite zastosowanie oraz prowadzi do niejednoznaczności interpretacyjnych. W takiej sytuacji nasuwa się pytanie: **czy wprowadzenie nowego, ogólnego kodeksu dla organizacji pozarządowych jest zasadne?**

Analizując obecny stan prawny w Polsce, można dostrzec, że rozproszenie prawnego regulowania NGO prowadzi do licznych problemów dla samych organizacji oraz dla organów nadzoru. Organizacje pozarządowe muszą zmagać się z koniecznością przystosowywania się do wielu różnych uregulowań, które czasem są nie tylko skomplikowane, ale także wzajemnie się wykluczają lub wprowadzają sprzeczności. To utrudnia nie tylko codzienne funkcjonowanie NGO, ale także ich rozwijanie się i skuteczne spełnianie swoich misji. Wprowadzenie ogólnego kodeksu dla organizacji pozarządowych miałyby potencjał uporządkowania. Tworząc spójny i jednolity akt prawny dotyczących NGO, można by uniknąć niejasności i sprzeczności w prawie, co przyczyniłoby się do większej przejrzystości i pewności prawnej. Takie uregulowania mogłyby również ułatwić pracę organom nadzoru, umożliwiając im skuteczniejsze monitorowanie i wspieranie działalności organizacji pozarządowych. Wprowadzenie nowego kodeksu dla NGO może być również odpowiedzią na dynamiczny rozwój sektora pozarządowego. W miarę wzrostu liczby organizacji pozarządowych i ich różnorodności, konieczne jest dostosowanie prawa do nowych wyzwań i potrzeb społeczeństwa.

Spójny kodeks mógłby uwzględnić te zmiany i zapewnić elastyczność, umożliwiając organizacjom pozarządowym bardziej efektywne działanie. Biuro analiz KIPR uważa, iż materia jaką powinien zostać objęty kodeks dla NGOs to między innymi:

1. **Zarządzanie i organizacja:** w tym przede wszystkim materia związana z uporządkowaniem form prawnych zarezerwowanych dla organizacji pozarządowych, odpowiedzialność i kompetencje poszczególnych organów.
2. **Sprawozdawczość finansowa:** w tym przede wszystkim konkretne wytyczne dotyczące sprawozdawczości finansowej, opracowanie modelu dostępności informacji dla interesariuszy oraz etyczne zasady przeprowadzania audytów i kontroli.
3. **Zarządzanie zasobami ludzkimi:** w tym przede wszystkim materia związana z zatrudnieniem pracowników oraz wolontariuszy.
4. **Relacje z interesariuszami:** w tym przede wszystkim materia związana z konsultacjami społecznymi oraz metody współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami publicznymi.
5. **Monitorowanie i ocena skuteczności:** w tym przede wszystkim sposoby regularnego monitorowania działalności organizacji pozarządowych przez organy państwowe oraz transparentność w odniesieniu do wyników osiągniętych przez organizację.

KIPR

Podsumowując, w obliczu złożoności obecnych przepisów prawnych dotyczących organizacji pozarządowych w Polsce, wprowadzenie ogólnego kodeksu dla NGO wydaje się być wskazanym krokiem. Obecnie obowiązujące akty prawne są rozproszone, co prowadzi do niejasności, sprzeczności i trudności w jednolitym stosowaniu przepisów przez organizacje pozarządowe. Wprowadzenie spójnego kodeksu dla sektora pozarządowego może przynieść większą przejrzystość, pewność prawna i jednolite standardy postępowania. Kodeks dla NGO powinien skupić się na kluczowych dziedzinach, takich jak zarządzanie i organizacja, sprawozdawczość finansowa, zarządzanie zasobami ludzkimi, relacje z interesariuszami oraz monitorowanie i ocena skuteczności. Ustalenie jednolitych standardów w tych obszarach może przyczynić się do efektywniejszego funkcjonowania organizacji pozarządowych, wspierając ich rozwój, a także ułatwić pracę organom nadzoru. Dążenie do wprowadzenia takiego kodeksu odzwierciedla dynamiczny rozwój sektora pozarządowego oraz odpowiedź na nowe wyzwania społeczne, które wymagają elastycznych i spójnych ram prawnych dla NGO.

Autor: Karolina Krawiec